

181. Jobbágyi, Vám-part

(Nógrád megye) U, B

2006 novemberében Sümei Pál (SZTE) régészeti geológiai fúrásokat végzett a lelőhelyen, majd 2007 februárjában és márciusában került sor a megelőző feltárássra, melyet ivóvízvezeték fektetése indokolt. A fúrások során világossá vált, hogy az erózió jelentős pusztítást végzett a lelőhelyen, gyakorlatilag a szántás alatt már a lösz jelentkezett. Maga a lelőhely Jobbágyi és Szarvasgede között, a Szuha-pataktól K-re egy dombháton fekszik. A két község között húzódó műút É-i oldalán tártunk fel egy 150 m-es árokszakaszt. A szántásban, illetve a dombláb Ny-i részén szórványos zselízi leletanyagot gyűjtöttünk, azonban a feltárt felületben nem találtunk neolitikum objektumokat. Összesen 14 objektumot tártunk fel, melyek leletanyaga kivétel nélkül a Kyjatice-kultúrához köthető. A feltárt leletanyagból említést érdemel egy állatplasztika, illetve egy agancsból készített késnyél.

Munkatárs: Guba Szilvia régész.

BÁCSMEGI GÁBOR

182. Kaba, cukorgyár

(Hajdú-Bihar megye) Sza, Á

2007. április–május hónapban a tervezett bioetanol üzem helyén próba- és megelőző régészeti feltárást végeztünk. Az 1600 m² területű próbafeltárás 2 m széles, 800 m hosszú árkaiban 16 régészeti objektum jelentkezett. Szarmata valamint Árpád-kori árkok, vermek és egy kemence. A közepesen intenzív lelőhelynek azok a részei voltak a legépebbek, amelyen korábban nem álltak épületek, betonmedencék, csatornák. A próbafeltárás alapján szükségessé vált az új fermentáló üzem teljes területén a megelőző feltárás. Az ásatás második szakasza 965 m²-re terjedt ki. A lehumuszolt területen újabb 16 objektum folytja jelentkezett. A feltárt árkok, gödrök, vermek egy Árpád-kori településhez tartoztak. Egy nagyméretű gödör bizonyult különösen leletgazdagnak, számos cserépbogrács és fazék töredéke mellett több malomkődarab, fenőkö, nyéltüskés vaskés és egy teljesen ép birkanyíró olló is napvilágra került belőle.

Munkatársak: Tóth Miklós ásatási technikus, Rák Rezső fotós.

SZOLNOKI LÁSZLÓ

183. Kajászó, Keskeny-dűlő

(Fejér megye) U, B, LT, Ró, A, Á

2007. augusztus 13. és október 11. között próbafeltárást végeztünk a lelőhelyen (Hrsz.: 702). A területre lépésünk előtt a közműárkokat teljes mélységre megnyitották, amelynek következtében igen nagy számban károsodtak a régészeti objektumok és a leletanyag. A terület ÉK-i széléről, érintve az azonosítható lelőhely legalább 2/3-át, a 2006–2007-es tél folyamán hozzávetőleg 40–50 cm humuszréteget eltávolítottak. Négy kutatóárkot nyitottunk,

kettőt párhuzamosan a Váli-völgy partoldalával, kettőt merőlegesen arra. Ez mindösszesen 994 m²-t jelent. A kutatóárkok a már kiásott közműárok két oldalán, 1–1 m szélességben futottak, kivéve a második kutatóárkot, ahol a jövőben létesítendő közműárok helyén 2 m széles volt. Megállapítottuk, hogy a területen egyszeri mélyszántás zajlott, amely a régészeti jelenségeket is elérte és károsította.

A terület több régészeti korszakban is használatban volt. Ebből a legkorábbi 2 hozzávetőleg kerek gödör, az egyikben a gödör legalján egyértelműen a gödörhöz tartozóan őskori (*neolitikus*?) kerámia került elő, míg a másikban egy kőpenge és neolitikus kerámiatöredékek mellett egy igen kis testű ló anatómiai rendben lévő csontváza volt. Ez utóbbinak egy részét a közműárok megsemmisítette.

Előkerült egy *középső bronzkori* urnatemető 90 temetkezése. Az urnák jelentős része szinte teljes épségben volt a földben. Ezeknek beásási folytja nem jelentkezett, általában 15–20 cm mélységben voltak. Néhány esetben, főleg nagyobb testű urnáknál a szántás megsemmisítette az urnák felső 1/2–1/3-át. Sok esetben a közműárok az urnákat elfelezte, elharmadolta vagy szinte teljesen megsemmisítette. A temetkezések a középső bronzkoron belül – a Vicze Magdolnával, Prander Péterrel, Váczi Gáborral folytatott konzultációk alapján – a Vátya-kultúrához kapcsolhatók, de található köztük a középső bronzkor legelejére és legvégére keltezhető is. Az urnákat általában egy fedőtállal fedték le, amely alatt az urna szájába helyeztek egy másik tálat és vagy ebben, vagy alatta a hamvakon kis füles bögre volt. Megfigyelhető volt néhány esetben, hogy a bögrét az urnán kívül, az urna peremére helyezték, illetve egy esetben az urna talpa mellé. Több esetben is több bögre került a temetkezésbe. Egy esetben a bögre helyett korsót helyeztek az urnába, de nem a hamvak tetejébe, hanem azok közé. A hamvak között néhány esetben égett bronz ruhadíszek kerültek elő, mint pl. kerek, két helyen átlukasztott pitykék, lemezcsövecskék, spirálcövecskék, és egyelőre nem azonosítható lemezkék. Néhány urna környezetében szántott rétegből szív alakú függő és/vagy trapéz alakú övveret került elő. Bronzspirál kartekercs egy esetben került elő, egy urna vállára helyezve. Ugyaninnen származik egy bronztorques és egy bronztőr is. Két esetben került elő még bronztőr, mindkettő a hamvak között az urna belsejében volt. Az urnák magassága a 25 cm-től 60 cm-ig váltakozott, a többségük 50 cm körül volt. Formájuk az esetek túlnyomó többségében bikónikus, széles tölcséres nyakkal ellátva. Díszítésük között igen gyakori volt a derékon körbefutó ujbbenyomkodott lécrátét-dísz. A különböző bekarcolt geometrikus minták és kb. 15–20%-ban az urna felső harmadán páros számú bütykök vagy fülek voltak. Három esetben kisméretű (25–30 cm magas) urnához kapcsolódóan kis kíséredények voltak, melyek két temetkezést kosziderinek határoztak meg. Ezeknél a kis edényekben emberi hamvak nem voltak,